

EU-middelen

RIJK IN UITVOERING • IN 18 FACTSHEETS

Waar gaat het over?

De lidstaten van de Europese Unie besteden een groot deel van de aan hen toegekende EU-subsidies via 'fondsen in gedeeld beheer'. Het kabinet verantwoordt zich via de minister van Financiën over de in Nederland bestede EU-subsidies. Dit gebeurt jaarlijks met de zogenoemde Nationale Verklaring aan de Tweede Kamer. Uit de verklaring blijken problemen in het beheer en de uitgaven. De Algemene Rekenkamer geeft jaarlijks in een tegelijkertijd met de Nationale Verklaring verschijnend rapport een oordeel over deze verantwoording.

Het initiatief tot een Nationale Verklaring is afkomstig van enkele individuele EU-lidstaten, waaronder Nederland, en is bedoeld om op een transparante wijze de volksvertegenwoordiging inzicht te geven in de besteding van en het toezicht op Europees geld in Nederland. Dit reikt verder dan de afspraken die alle EU-lidstaten met de Europese Commissie (het dagelijks bestuur van de EU) hebben gemaakt: verantwoording via 'annual summaries' (jaarlijkse samenvattingen van controlebevindingen). Ze vormen dus geen voorwerp van parlementaire controle. De noodzaak van een Nationale Verklaring is onder meer gelegen in het feit dat de Europese Rekenkamer al meer dan twintig jaar een afkeurend oordeel afgeeft over de EU-jaarrekening, omdat meer dan 2 procent van de subsidies die in heel Europa zijn besteed niet rechtmatig is uitgegeven.

De EU ontvangt haar geld van de lidstaten in de vorm van afdrachten. Het gaat om invoerrechten die lidstaten namens 'Brussel' innen, btw-afdrachten en een bedrag dat is gebaseerd op het nationale inkomen van een lidstaat (bni). Transparantie over de hoogte en de juistheid van de afdrachten en de naheffing is van belang. Wij vinden het wenselijk ook informatie over deze afdrachten aan de Nationale Verklaring toe te voegen. Dan ontstaat er een integrale EU-verantwoording van de lidstaat, waarbij zowel de inkomsten (EU-subsidies) als uitgaven (afdrachten aan de EU) zijn opgenomen.

Wie is verantwoordelijk?

De Europese Commissie en de EU-lidstaten zijn samen verantwoordelijk voor een rechtmatige, doeltreffende en doelmatige besteding van de 'fondsen in gedeeld beheer' (circa 80 procent van het geld dat op de EU-begroting staat).

Vier bewindspersonen zijn verantwoordelijk voor het opstellen van deelverklaringen voor fondsen die betrekking hebben op hun beleidsterrein: de minister en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Economische Zaken. Op basis van deze deelverklaringen stelt de minister van Financiën de Nationale Verklaring samen.

Voor de EU-afdrachten zijn de uitvoerende taken belegd bij de minister van Financiën. De afdrachten worden verantwoord via de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Om hoeveel geld gaat het?

De (vastgestelde) EU-begroting omvatte in 2015 € 145,2 miljard aan uitgaven.¹ In dat jaar droeg Nederland € 7,9 miljard af aan de EU (ongeveer 3,2 procent van de rijksuitgaven in dat jaar), in de vorm van invoerrechten en bni- en btw-afdrachten. In dat bedrag is, in afwachting van ratificatie van het Eigen Middelenbesluit, nog niet een korting op de Nederlandse afdrachten over de jaren 2014-2016 van ruim € 2 miljard verwerkt. De Europese Commissie beschouwt de invoerrechten (€ 2,9 miljard in 2015) overigens niet als een nationale bijdrage, maar als een eigen middel van de EU dat door de lidstaten wordt geïnd, en die daarvoor een vergoeding ontvangen (perceptiekosten: € 732 miljoen in 2015).

Nederland ontving in 2015 € 2,4 miljard van de EU, vooral in de vorm van subsidies, zoals landbouw-, structuur-, migratie- en visserijfondsen. Gesaldeerd met de afdrachten in dat jaar is Nederland, ook zonder de invoerrechten, een netto-betaler aan de EU. Nog tien andere lidstaten, van de totaal 28, waren in 2015 netto-betaler.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in december 2016 een berekening gepubliceerd van de netto betalingspositie per land per inwoner. Deze berekening gaat uit van een nationale bijdrage zonder de invoerrechten. Zweden en Nederland zijn met circa € 210 per inwoner in 2015 de grootste netto-betalers, Slowakije en Tsjechië met circa € 550 per inwoner de grootste netto-ontvangers. Wordt rekening gehouden met de afgesproken, maar pas in 2017 te ontvangen, korting voor Nederland, dan zou gemiddeld elke Nederlander over 2015 € 150 aan de EU netto bijgedragen hebben.

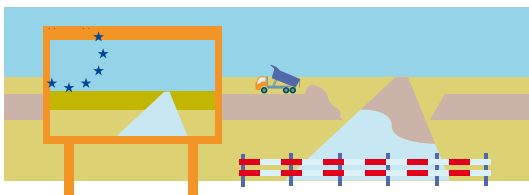
Hoe staat het ervoor en wat zijn de risico's?

Meerjarig Financieel Kader

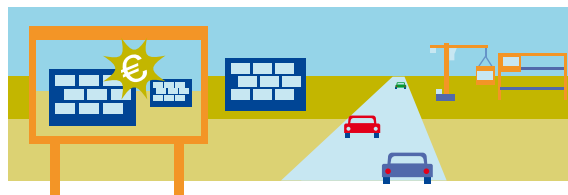
Eind 2017 zal de EU voorstellen doen voor het Meerjarig Financieel Kader voor de periode na 2020. Deze voorstellen zullen rekening houden met gevolgen van de Brexit voor de begroting van de EU. De Algemene Rekenkamer vraagt regelmatig aandacht voor het bereiken van doelstellingen van beleid, de effectiviteit. Daar is zeker op nationaal niveau nog winst te boeken, en dat geldt ook voor de Europese subsidies. Er is wel informatie over de uitvoering van het met Europese subsidies gefinancierd beleid, maar niet over de effectiviteit daarvan. Ook de EU heeft meer aandacht gekregen voor de effecten van beleid: sinds 2015 is de Europese Commissie het project 'budget focused on results' gestart. De Europese Rekenkamer voert regelmatig Europa-brede onderzoeken uit naar beleidsresultaten.

¹ Voor 2016 zijn de bedragen door het Europees Parlement nog niet vastgesteld.

Van EU-beleid zijn wel de resultaten maar niet de effecten zichtbaar

Met EU-subsidie wordt een weg aangelegd

Wordt de weg gebruikt, en levert het wat op voor de regio?

Figuur 1 Visualisatie verschil resultaten en effecten EU-beleid

Bron: EU Trendrapport 2015, Algemene Rekenkamer 2015

EU-afdrachten

Het kabinet informeert het parlement op verschillende plaatsen in de begrotingsstukken over de afdrachten aan de EU. Zo licht het de systematiek van de afdrachten toe in de Miljoenennota, de geraamde omvang van de Reservering EU-afdrachten in de bijlage van de Miljoenennota en de ramingen van en de mutaties op de EU-afdrachten in de begrotingsstukken van Buitenlandse Zaken. De samenhang en begrijpelijkheid kan worden versterkt door de informatie op één plek op te nemen. Het is het voornemen van de minister van Financiën om informatie over EU-middelen, inclusief de Nationale Verklaring, op één plek te verantwoorden, namelijk in het Financieel Jaarverslag van het Rijk. Hier licht het kabinet de totstandkoming van de EU-afdrachten toe, en is er ruimte om breder beleidsmatige informatie te geven over de fondsen in gedeeld beheer. De Algemene Rekenkamer ziet dat als een positieve ontwikkeling, ook omdat het het inzicht voor het parlement kan vergroten in de geldstromen en de effectiviteit daarvan in het debat meer centraal kan komen staan.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

- Rapporten bij de Nationale Verklaring 2014-2016, Kamerstukken 33942, nr. 1, 34150, nr 3, respectievelijk 34394, nr 3
- EU-trendrapporten 2015-2016, Kamerstukken 34150, nr. 3 en 34394, nr. 3